

Montserrat Abelló

Visat núm. 1
(gener 2006)

per M. Elena Carné

Montserrat Abelló és doblement creadora, com a poeta i com a traductora, traductora amb nom propi, si pensem que la traducció té el mateix rang que l'original. Abelló s'expressa també per mitjà de les traduccions: projecta la seva veu en la veu de les poetes que tria i trasllada. Es fa seus uns mons que admira i que creu necessaris d'incorporar al patrimoni literari català: és conscient de la importància del llegat literari d'altres cultures per a l'enriquiment i l'evolució de la pròpia; d'aquí la seva voluntat de fomentar la traducció de poetes i de tradicions literàries, en aquest cas, la femenina i anglosaxona, que de ben segur han contribuït a ampliar l'horitzó de les nostres lletres.

Montserrat Abelló i Soler, nascuda a Tarragona l'1 de febrer de 1918, va viure uns quants anys de la seva infantesa i adolescència en diferents indrets de fora de Catalunya —Cadis, Londres, Cartagena—, seguint els desplaçaments del seu pare que era enginyer naval. El 1935, entrà a la Universitat de Barcelona. Passà la Guerra Civil en aquesta ciutat ensenyant anglès i fent, entre altres coses, d'intèrpret d'alguns membres de les Brigades Internacionals. El gener de 1939, marxà a l'exili. Després d'un any i mig a Londres, on treballà en un centre d'ajut als refugiats i participà activament en grups estudiantils, s'embarcà cap a Xile. El 1960 retornà a Barcelona.

En els anys següents, escriu poesia, comença a traduir i fa de professora d'anglès a la Institució Cultural del CIC fins a la seva jubilació. A cinquanta-set anys acabà la carrera de filologia anglesa que havia començat durant la guerra. S'especialitzà en l'estudi comparat de la fonètica anglesa i catalana i les possibilitats d'aplicació a l'ensenyament.

Abelló no ha deixat mai d'escriure poesia des que va publicar el primer llibre de poemes, *Vida diària*, a quaranta-cinc anys, el 1963; fins a l'últim, *Poemes d'amor. Antologia*, que és del 2010. De la poesia de Montserrat Abelló, s'han escrit moltes coses des que l'amic d'exili, Joan Oliver, li va prologar el primer llibre; se sent molt orgullosa que altres llibres seus hagin estat prologats per reconegudes escriptores catalanes, com ara Maria-Mercè Marçal, Maria Àngels Anglada, Marta Pessarrodona i Vinyet Panyella, o reconeguts escriptors com és el cas de Feliu Formosa. El 2002, Abelló va reunir la seva obra poètica de quatre dècades en un únic volum: *Al cor de les paraules. Obra poètica 1963-2002*, editat i prologat per Oriol Izquierdo, i publicat per l'editorial Proa. El volum es complementa —en una secció final: «Altres veus»— amb una petita selecció de set poemes d'altres autores traduïdes al català per Abelló i d'una traducció a l'anglès d'un poema de Maria-Mercè Marçal.

Abelló va començar a traduir prosa i per encàrrec, al començament en espanyol, destaca *Cartas a mi madre* de Sylvia Plath (amb Mireia Bofill; Grijalbo, 1989). En català, i en prosa, destaquen les traduccions següents: *Sota la xarxa* d'Iris Murdoch (Proa, 1965) amb un pròleg seu; dues obres d'Agatha Christie: *Un gat al colomar* i *Sang a la piscina* (Molino, 1965 i 1985); dues obres d'E. M. Forster: *Maurice* i *El viatge més llarg* (Columna, 1987 i 1988), i *Totes aquelles guerres* de Gloria Montero (Metèora, 2000).

És arran del descobriment —de la mà de Toni Turull, a la primeria dels anys setanta— de la poesia de Sylvia Plath, amb la qual s'identifica, que comença a traduir poesia. S'interessa per les poetes anglosaxones i comença a traslladar-ne obres al català: la primera, *Arbres d'hivern*, amb un pròleg de Marta Pessarrodona (Edicions del Mall, 1985), i l'última, *Sóc vertical. Obra poètica 1960-1963*, amb un pròleg de la traductora (Proa, 2006), totes dues de Sylvia Plath. Entremig de l'una i de l'altra, hi trobem altres traduccions, altres veus que sent properes i que fa seves; les més destacades: *Tres dones* (Columna, 1993) i *Ariel* (amb Mireia Mur; Columna, 1994) també de Plath; l'antologia [*Cares a la finestra: 20 dones poetes de parla anglesa del segle XX, amb un pròleg seu*](#) (AUSA, 1993); *Atlas d'un món difícil* d'Adrienne Rich, amb un postfaci de Marta Pérez Novales (Edicions de la Guerra, 1994) o *Poemes* de Dylan Thomas (Cafè Central, 1995). Està en premsa la seva traducció d'una antologia d'Anne Sexton, treballa en la reedició de *Cares a la finestra* i continua traduint alguna de les poetes que hi surten.

És quan es jubila que comença a traduir més seguidament, i ja no per encàrrec, sobretot poesia. Una part important de la seva energia creativa l'ha consagrada a la traducció d'aquest gènere en el qual troba la seva manera d'expressió. L'obra de traducció d'Abelló, una altra de les seves passions, ha suposat la vinculació de la cultura catalana actual amb la poesia en llengua anglesa del segle XX. També s'ha dedicat a la difusió de la poesia d'altres dones des del Comitè d'Escriutores del PEN Català.

Montserrat Abelló té una predilecció especial per l'antologia *Cares a la finestra: 20 dones poetes de parla anglesa del segle XX* (1993), en la qual presenta vint veus femenines, provinents de tres continents, moltes encara vives, que responen al gust de la traductora, amb un pròleg i una nota biogràfica per a cadascuna. Hi apareixen cent nou poemes. Abelló ens presenta algunes veus no gaire conegudes ni reconegudes, ni aquí ni als seus països, que no figuren en el corrent principal, ni han merescut gaire atenció crítica. En canvi, Sylvia Plath, Adrienne Rich, Anne Sexton, Denise Levertov, Margaret Atwood o Anne Stevenson, entre d'altres, més influents, han suscitat l'interès de crítics d'arreu. Com diu Abelló en el pròleg, es tracta d'una «poesia intel·ligent, que no cau mai en el sentimentalisme, rica d'imatges i simbolismes plena de tendresa».

Cares a la finestra és un llibre reivindicatiu, no tan sols perquè algunes de les vint dones poetes són poc conegudes, sinó perquè «en un país com el nostre —diu Abelló— la poesia de dones sempre ha estat mirada com una poesia menor». Si com Maria-Mercè Marçal deia, l'escriptora és una filla sense mare, les autores antologades podrien ser mares simbòliques per a les poetes catalanes en esbossar un inici de genealogia que ajuda a crear una tradició femenina, una tradició que ha de donar compte i reflectir la varietat de discursos poètics existents també dins la poesia escrita per dones. Les motivacions del projecte, són, doncs, ben clares: calia fer visible l'escriptura de les dones i així crear xarxes, que les dones comencessin de fer-se la seva pròpia genealogia, que poguessin llegir escriptura sobre la identitat femenina contemporània que representés una injecció de vitalitat i de força que redundaria en el benefici que la poesia catalana necessitava. Abelló s'ha centrat en poetes nascudes el segle XX, quan es comença a escriure sobre (i des de) la identitat femenina. Són altres veus de dones contemporànies que sent properes i que fa seves, nostres, per emmirallar-s'hi. La temàtica, ben diversa, d'aquesta poesia es basa en molts casos, en les experiències de la maternitat i del matrimoni, en la recerca de la identitat pròpia o en sensacions físiques o biològiques exclusives de la dona, úniques i alhora universals, però també en la comprensió dels mecanismes de

l'ofici de poeta.

Abelló quan ha traduït poesia ha estat gairebé sempre la iniciadora del projecte, i molt especialment en el cas d'aquesta antologia, en què es manifesta la seva necessitat d'expressió personal particular. Hem de recordar, també, que és gràcies al seu interès personal i literari, a la seva persistència incansable, factor essencial a l'hora de poder publicar, que una bona part de les seves traduccions han vist la llum.

La tasca de Montserrat Abelló com a traductora no ha passat desapercibuda. En rep elogis contínuament i se li ha reconegut la funció important que té en la consolidació i l'enriquiment de la llengua i la cultura catalanes, en haver-nos fet conèixer la poesia de dones poetes de la literatura universal que, altrament, potser encara serien desconegudes per a molts de nosaltres. El 2008 rebé el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i també el Premi Nacional a la Trajectòria Professional i Artística que atorga el Departament de Cultura, per «la seva obra com a traductora i poeta, que ha donat veu a la vida diària de les dones amb un llenguatge propi i l'ha convertit en un referent vital i artístic per als més joves».

[**Per saber-ne més**](#)